

**ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішення Вченої ради

Донецького ОБЛППО

(протокол № 7 від «11» вересня 2026 р.)

Взгодиться в дію з «11» вересня 2026 р.

Ректор _____ О. А. Барабанова

(наказ по Донецькому ОБЛППО № 326
від «11» вересня 2026 р.)

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників – громадян України,
які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності,
розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних
предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента**

**«ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНОЗНАВЧОГО КОМПОНЕНТА В УМОВАХ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА КОРДОНОМ: ВІД МЕТОДИЧНИХ
ПІДХОДІВ ДО ПРАКТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ»**

Краматорськ; Київ – 2026

Розробники: Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Гарна С. Ю., канд. пед. наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарної та медійної освіти, проректор з інноваційної та методичної роботи); Колган Т. В., канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри управління та адміністрування, проректор з навчальної роботи та економічних питань)

Напрямок підвищення кваліфікації: організація освітнього процесу в суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, які забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників – громадян України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента (наказ МОН від 24.08.2026 № 1472).

Термін дії програми: з 11.09.2026 до 11.09.2031 року.

Рецензенти:

Барабанова Олена, канд. філ. наук, доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарної та медійної освіти, ректор Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Гладкова Ганна, заступник директора Державної установи «Український інститут розвитку освіти».

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. В умовах повномасштабної війни значна кількість українських дітей тимчасово або постійно перебуває за межами України та здобуває освіту в закордонних закладах або освітніх осередках. Одним із ключових завдань державної освітньої політики є забезпечення права таких дітей на здобуття освіти українською мовою, а також збереження української ідентичності, культури та історичної пам'яті.

Освітній процес у закордонному середовищі характеризується мовним і культурним різноманіттям, різним рівнем володіння українською мовою учнями, поєднанням українських та іноземних освітніх програм. Реалізація українознавчого компонента як скороченої освітньої програми потребує від педагогічних працівників нових професійних компетентностей, пов'язаних з організацією навчання в багатомовному й мультикультурному середовищі, адаптацією та модифікацією навчальних програм і матеріалів, визначенням пріоритетного змісту навчання, застосуванням сучасних методик викладання, формувального оцінювання та цифрових технологій з урахуванням особливостей функціонування закордонних освітніх осередків.

Програма спрямована на формування методичних підходів до викладання українознавчого компонента, поширення ефективних педагогічних практик та забезпечення належної якості освітнього процесу в суб'єктах освітньої діяльності, розміщених за кордоном. Її реалізація сприятиме забезпеченню права українських дітей на здобуття освіти відповідно до державних стандартів України, підтримці їхнього зв'язку з Україною та зміцненню українського мовно-культурного освітнього простору за кордоном.

Програму розроблено з урахуванням ключових засад державної політики у сфері загальної середньої освіти, зокрема законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 року № 1225, постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 07 серпня 2025 року № 1119 «Про внесення змін до Типової освітньої програми для навчання дітей, які виїхали з України внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації і здобувають освіту одночасно в закладах освіти країни перебування та України», Порядку визнання на рівнях повної

загальної середньої освіти результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 червня 2025 року № 734, та інших нормативно-правових актів у сфері освіти.

Цільова група: педагогічні працівники – громадяни України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента в 5–9 класах.

Обсяг (тривалість): 60 годин / 2 кредити ЄКТС.

Особливості реалізації програми: немає.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток та вдосконалення фахових компетентностей педагогічних працівників щодо організації та забезпечення якісного викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента в умовах здійснення освітньої діяльності за кордоном.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити знання щодо нормативно-правових та методичних засад реалізації українознавчого компонента;
- відпрацювати методичний інструментарій навчання української мови як успадкованої / іноземної, подолання міжмовної інтерференції та мовного бар'єру;
- сформувати готовність до адаптації, модифікації та дидактичного скорочення навчальних програм та матеріалів;
- опанувати технології активного, проблемно-проектного та інтегративного навчання для викладання мовно-літературної, історичної та природничої (географічної) галузей;
- удосконалити вміння застосовувати формувальне оцінювання та розробляти критерії оцінювання з урахуванням особливостей скорочених освітніх програм;
- опанувати навички створення безпечного мовно-культурного середовища та застосування цифрових інструментів й ІІІ.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- мовно-комунікативна (А1), предметно-методична (А2), педагогічного партнерства (Б3), оцінювально-аналітична (Г3), здатність до навчання впродовж життя (Д1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють *знаннями про:*

- нормативно-правові умови реалізації українознавчого компонента;
- специфіку навчання дітей за кордоном;
- інструменти діяльнісного, компетентнісного та проєктного підходів у викладанні;
- засади формувального оцінювання.

За результатами навчання слухачі набудуть (удосконалять) *уміння, навички та способи діяльності:*

- адаптувати й модифікувати навчальні програми та матеріали;
- конструювати компетентнісно орієнтовані завдання та моделювати уроки;
- добирати інструменти для подолання мовного бар'єру та інтерференції;
- використовувати цифрові сервіси й ІІІ для підготовки уроків з дотриманням академічної доброчесності.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання.

Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою.

Поточне оцінювання: передбачає аналіз виконання практичних завдань під час опрацювання модулів:

1. Практичне завдання № 1 (після опрацювання теми 1.1. модуля 1).

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1.	Актуальність та чіткість запитання	Формулювання 1 реалістичного нормативно-правового запитання щодо навчання за кордоном.	30
2.	Обґрунтованість роз'яснення	Юридична та методична точність відповіді-роз'яснення (2–3 речення).	40
3.	Культура оформлення та формат	Грамотність, доречне використання професійної термінології.	30
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Запитання актуальне та чітке. Відповідь-роз'яснення вичерпна, юридично й методично точна, повністю готова для інформування батьків.

75–89 балів (добре). Завдання виконано в повному обсязі, але роз'яснення містить незначні стилістичні неточності або потребує деталізації.

60–74 балів (задовільно). Виклик сформульовано загально, роз'яснення розмите або має прогалини в нормативному обґрунтуванні.

0–59 балів (незараховано). Завдання не відповідає вимогам, має формальний характер і не стосується правових умов навчання дітей за кордоном.

2. Практичне завдання № 2 (після опрацювання теми 1.2. модуля 1)

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1.	Методична точність	Правильність добору 2–3 українських слів на протипагу росіянізмам / калькам мови проживання.	35
2.	Візуальна наочність (Scaffolding)	Зручність та зрозумілість картки-підказки для сприйняття учнями під час онлайн-уроку.	35
3.	Технічне виконання	Оформлення в 1 слайді Canva / Google презентації або форматованому документі.	30
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Яскрава, методично грамотна візуальна картка; чітке протиставлення міжмовних кальок і нормативних слів; повністю готова до онлайн-уроку.

75–89 балів (добре). Завдання виконано повністю, добір слів точний, але візуальне оформлення або структура картки потребують незначного доопрацювання.

60–74 балів (задовільно). Добірка слів зроблена, проте відсутній елемент наочної методичної підтримки (scaffolding); картка є малоефективною для уроку.

0–59 балів (незараховано). Приклади мовної інтерференції дібрано неправильно або завдання виконано з порушенням формату.

3. Практичне завдання № 3 (після опрацювання теми 1.3. модуля 1)

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1.	Інтерактивність та залученість	Описано механіку «хвилинок українознавства», що передбачає активну участь учнів, стимулює неформальну комунікацію та взаємодію.	35
2.	Українознавчий контекст	Зміст спрямовано на підтримку українського мовно-культурного середовища, формування та збереження національної ідентичності.	35

3.	Лаконічність та доступність	Опис ідеї – до 100 слів; механіка зрозуміла, проста в реалізації та придатна для дистанційного формату навчання.	30
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Запропоновано оригінальну, легку у втіленні інтерактивну вправу із залученням цифрових інструментів (Kahoot, Wordwall тощо).

75–89 балів (добре). Завдання виконано в повному обсязі, ідея цікава, але описано занадто складну механіку реалізації для неформального спілкування.

60–74 балів (задовільно). Завдання виконано частково. Запропонована вправа має окремі елементи українознавчого змісту, але недостатньо залучає учнів до комунікації, є шаблонною та потребує значних часових ресурсів.

0–59 балів (незараховано). Запропонована ідея не відповідає меті створення мовно-культурного середовища, не забезпечує активної взаємодії учнів або завдання не виконано / не представлено на форумі.

4. Практичне завдання № 4 (після опрацювання теми 1.4. модуля 1)

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1.	Трансформація цілі	Переформулювання теоретичної теми в прикладну життєву навичку (для життя за кордоном).	30
2.	Спрямованість на ідентичність	Акцент на підтримці міжкультурної комунікації чи національної свідомості.	30
3.	Практична діяльність	Опис конкретного практичного результату / продукту застосування цієї навички.	25
4.	Оформлення	Чітке та логічне пояснення.	15
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Слухач / слухачка продемонстрував високий рівень методичної грамотності. Академічна тема повністю переведена в площину життєвих компетентностей учня / учениці за кордоном.

75–89 балів (добре). Завдання виконано в повному обсязі. Зв'язок між темою та навичкою є, але формулювання навички залишається дещо академізованим.

60–74 балів (задовільно). Життєва навичка сформульована близько до академічних знань («знати», «розуміти»); формальний підхід до трансформації.

0–59 балів (незараховано). Завдання не відповідає вимогам; переорієнтація теми відсутня (надано просто дублювання теми програми).

5. Практичне завдання № 5 (після опрацювання теми 2.1. модуля 2)

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1.	Баланс скорочення змісту	Доцільність виділення ядра для онлайн-уроку (70%) та асинхрону (30%).	40
2.	Реалістичність хронометражу	Відповідність обсягу синхронної частини часовим межам заняття (45 хв).	35
3.	Структура плану-схеми	Логічність, чіткість викладу та оформлення плану з 3–4 пунктів.	25
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Професійне дидактичне скорочення; дібрано найважливіше ядро для онлайн-взаємодії та доцільний асинхронний матеріал.

75–89 балів (добре). Розподіл змісту правильний, але синхронна частина перевантажена теоретичними деталями для 45-хвилинного уроку.

60–74 балів (задовільно). Не чітко розподілено, що робиться на уроці, а що залишається на самостійне опрацювання; скорочення поверхове.

0–59 балів (незараховано). Скорочення матеріалу не відбулося; наданий план вимагає традиційного розширеного викладання.

6. Практичне завдання № 6 (після опрацювання теми 2.2. модуля 2)

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1.	Автентичність джерела	Відповідність добраного медіатексту (до 4 речень) сучасному мовному контексту.	30
2.	Конструювання запитань	1-ше запитання перевіряє розуміння змісту, 2-ге – стимулює особистісну рефлексію.	45
3.	Методична грамотність	Лаконічність формулювань, відповідність віковим особливостям учнів.	25
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Цікавий автентичний текст, запитання високого рівня, що стимулюють мовленнєву активність та рефлексію щодо досвіду за кордоном.

75–89 балів (добре). Завдання виконано повністю, але обидва запитання спрямовані переважно на фактологічне відтворення змісту (без рефлексії).

60–74 балів (задовільно). Текст занадто складний або зовеликий; запитання сформульовані шаблонно або нечітко.

0–59 балів (незараховано). Текст не є автентичним медіаматеріалом, запитання відсутні або виконані не за темою.

7. Практичне завдання № 7 (після опрацювання теми 2.3. модуля 2)

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1.	Проблематика проєкту	Чіткість формулювання теми та проблемного дослідницького запитання.	35
2.	Цифровий продукт	Реалістичність та доцільність очікуваного цифрового результату (колаж, аудіо, слайд тощо).	35
3.	Формат та обсяг	Компактність викладу (паспорт до 0,5 сторінки), адаптованість до дистанційного формату.	30
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Готовий до впровадження паспорт мікропроєкту з яскравим дослідницьким запитанням і чітким цифровим продуктом.

75–89 балів (добре). Завдання виконано в повному обсязі, тема цікава, але очікуваний цифровий продукт описано дещо розмито.

60–74 балів (задовільно). Проєкт занадто масштабний для мікроформату або складний для виконання учнями за кордоном.

0–59 балів (незараховано). Паспорт проєкту відсутній або не відповідає тематиці громадянської та історичної галузі.

8. Практичне завдання № 8 (після опрацювання теми 2.4. модуля 2)

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1.	Використання ГІС-інструментів	Доцільність вибору онлайн-сервісу (Google Maps, Google Earth тощо).	30
2.	Порівняльний зміст	Наявність завдання на зіставлення геооб'єктів України та країни перебування.	40
3.	Чіткість алгоритму	Покрокова інструкція для учнів з 3 послідовних дій.	30
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Відмінно сконструйована географічна вправа з чіткими 3 кроками виконання в онлайн-сервісі та глибоким порівняльним аспектом.

75–89 балів (добре). Інструкція зрозуміла, але порівняльний аспект між Україною та країною проживання розкрито поверхнево.

60–74 балів (задовільно). Алгоритм плутаний, учням буде важко виконати вправу самостійно без сторонньої допомоги.

0–59 балів (незараховано). Цифрові карти не використано, завдання не містить практичного географічного складника.

9. Практичне завдання № 9 (після опрацювання теми 2.5. модуля 2)

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1.	Якість промпту	Чіткість інструкції для ІІІ (вказано роль, тему, цільову аудиторію та формат).	35
2.	Відповідність результату	Якість згенерованого ІІІ матеріалу / тесту для формульовального оцінювання.	35
3.	Критичний аналіз	Об'єктивність і стислість оцінки педагогом отриманого результату (1 речення).	30
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Професійно складений промпт; відмінний результат ІІІ з точним та влучним критичним коментарем учителя.

75–89 балів (добре). Промпт сформульовано загально, через що ІІІ згенерував матеріал, який потребує незначного коригування.

60–74 балів (задовільно). Надано лише результат ІІІ без вихідного промпту або відсутній критичний аналіз його придатності.

0–59 балів (незараховано). Завдання не виконано або надано нецільовий текст без використання інструментів штучного інтелекту.

Підсумкове оцінювання: проводиться у формі підсумкового тестування. Тест складається з 10-ти питань.

Система балів: максимальна кількість балів – 100, прохідний бал – 75.

Підсумковий бал виводиться через розрахунок середнього арифметичного значення за десять видів робіт: дев'ять практичних завдань та підсумкове тестування.

Формула виведення підсумкового балу:

Загальний бал

$$\frac{ПЗ_1 + ПЗ_2 + ПЗ_3 + ПЗ_4 + ПЗ_5 + ПЗ_6 + ПЗ_7 + ПЗ_8 + ПЗ_9 + Т}{10}$$

Де:

ПЗ₁ – оцінка за практичне завдання № 1 (від 0 до 100);

ПЗ₂ – оцінка за практичне завдання № 2 (від 0 до 100);

ПЗ₃ – оцінка за практичне завдання № 3 (від 0 до 100);

ПЗ₄ – оцінка за практичне завдання № 4 (від 0 до 100);

ПЗ₅ – оцінка за практичне завдання № 5 (від 0 до 100);
ПЗ₆ – оцінка за практичне завдання № 6 (від 0 до 100);
ПЗ₇ – оцінка за практичне завдання № 7 (від 0 до 100);
ПЗ₈ – оцінка за практичне завдання № 8 (від 0 до 100);
ПЗ₉ – оцінка за практичне завдання № 9 (від 0 до 100);
T – оцінка за підсумковий тест (від 0 до 100).

Підсумкова шкала: **90–100** – відмінно;

75–89 – добре;

60–74 – задовільно;

0–59 – незадовільно (не зараховано).

Для отримання сертифікату про підвищення кваліфікації загальний середній бал має бути не нижче **60**.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат відповідно до встановленого зразка обсягом 60 годин / 2 кредити ЄКТС.

Вартість: 1444 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст Програми складається з 2-х модулів та 9-ти взаємопов'язаних тем. Після опрацювання кожного модуля передбачено виконання практичної роботи. Самостійна робота передбачає відповіді на питання самоконтролю.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 10-ти питань.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів. Прохідний бал – 60 < балів. Учасники, які успішно пройшли навчання, виконали практичні завдання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 60 год, із них: 18 год – лекційні заняття, 36 год – практична робота, 4 год – самостійна робота, 2 год – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Організаційно-методичні та підхідні засади навчання українських дітей за кордоном					
Тема 1.1. Організаційно-правові умови та виклики навчання дітей за кордоном.	2	2	-	-	4
Тема 1.2. Сучасні освітні підходи та методична підтримка учнів у багатомовному середовищі.	2	4	1	-	7
Тема 1.3. Створення безпечного мовно-культурного середовища та інклюзивний супровід.	2	2	1	-	5
Тема 1.4. Проектування стратегій навчання: від академічних знань до життєвих навичок та ідентичності.	2	4	-	-	6

Разом за модулем	8	12	2		22
МОДУЛЬ 2. Практичний інструментарій викладання предметів українознавчого компонента					
Тема 2.1. Особливості реалізації та дидактичного скорочення українознавчого компонента.	2	4	-	-	6
Тема 2.2. Інструментарій викладання предметів мовно-літературної галузі.	2	6	-	-	8
Тема 2.3. Діяльнісний та проєктний виміри у викладанні громадянської та історичної галузі.	2	4	1	-	7
Тема 2.4. Практико-орієнтоване викладання географічного складника.	2	4	-	-	6
Тема 2.5. Проєктування результатів, формувальне оцінювання та цифрові / ІІІ інструменти.	2	6	1		9
Разом за модулем	10	24	2	-	36
Підсумкові заходи				2	2
Усього	18	36	4	2	60

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Організаційно-методичні та підхідні засади навчання українських дітей за кордоном

Тема 1.1. Організаційно-правові умови та виклики навчання дітей за кордоном

Українське нормативно-правове забезпечення реалізації українознавчого компонента в освітніх осередках за кордоном. Основні умови здобуття українськими дітьми освіти за межами України: забезпечення безперервності здобуття освіти в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення; дотримання українських державних стандартів освіти; реалізація українознавчого компонента за модифікованими (скороченими) та модельними навчальними програмами; оптимізація сумарного навчального навантаження учнів; застосування механізмів визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти в суб'єктах освітньої діяльності, розміщених за кордоном; верифікація діяльності освітніх осередків тощо.

Специфіка та виклики організації освітнього процесу в країнах перебування. Поєднання навчання в українській системі освіти та системі освіти країни перебування. Узгодження освітніх програм і навчального навантаження. Особливості організації освітнього процесу в умовах різних освітніх, мовних і соціокультурних контекстів.

Освітні та психоемоційні потреби українських дітей за кордоном. Компенсація дефіциту українськомовного спілкування, підтримка мовного розвитку, формування позитивної мотивації до навчання. Підтримка емоційного благополуччя, відчуття приналежності до української спільноти та збереження зв'язку з Україною, її історією, культурою, традиціями й цінностями.

Професійна взаємодія педагогів у міжнародному освітньому середовищі, розвиток професійних спільнот та обмін успішними практиками між українськими освітніми осередками за кордоном.

Тема 1.2. Сучасні освітні підходи та методична підтримка учнів у багатомовному середовищі

Типологія учнів за мовним досвідом і рівнем володіння українською мовою: носії української мови; білінгвальні та багатомовні учні; учні з початковим рівнем володіння українською мовою; учні, для яких українська є іноземною тощо. Концепція української мови як успадкованої. Диференціація та індивідуалізація навчання відповідно до мовного профілю і освітніх потреб здобувачів освіти. Методичні підходи до адаптації та диференціації навчання: моделювання змісту освіти; багаторівневий підхід до розроблення навчальних завдань і критеріїв

оцінювання; текстоцентричний підхід; адаптація автентичних матеріалів до іншомовного контексту тощо.

Сучасні методики навчання української мови як успадкованої та іноземної. Розвиток комунікативної та академічної мовної компетентності. Методи подолання міжмовної інтерференції: контрастивний аналіз мовних явищ, прямий безперекладний підхід, використання наочності та колірного кодування граматичних категорій, моделювання комунікативних ситуацій, систематична корекція фонетичних, лексичних і синтаксичних помилок та тощо.

Педагогічна діагностика мовних компетентностей (експрес-опитування, комплексне оцінювання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння та письмо), діагностика пасивного й активного словникового запасу, виявлення та фіксація типових мовних помилок, використання безбальних інструментів формуального оцінювання тощо).

Особливості розвитку побутового та академічного мовлення. Педагогічна підтримка (scaffolding) як технологія поступового формування мовної самостійності. Добір комунікативних завдань відповідно до віку, мовного досвіду та рівня володіння українською мовою.

Технології формування позитивної мотивації до вивчення української мови: гейміфікація, інтерактивні квести, рольові ігри, драматизація, сторителінг, проєктна діяльність, використання сучасного українського медіаконтенту та ін.

Тема 1.3. Створення безпечного мовно-культурного середовища та інклюзивний супровід

Інклюзивний простір, універсальний дизайн та робота з дітьми з ООП за кордоном. Адаптація та/або модифікація змісту навчання, освітніх матеріалів і завдань відповідно до індивідуальних освітніх потреб, мовних особливостей і вимог країни перебування. Добір ефективних форм і методів організації навчальної діяльності з урахуванням освітніх потреб, рівня володіння мовою навчання та особливостей соціокультурної адаптації здобувачів освіти.

Формування українськомовного середовища через неформальну освіту, проєкти, батьківські спільноти.

Тема 1.4. Проєктування стратегій навчання: від академічних знань до життєвих навичок та ідентичності

Переорієнтація з накопичення знань на розвиток життєвих навичок та збереження національно-громадянської ідентичності. Неформальна освіта як ресурс підтримки українського мовно-культурного середовища (розмовні та дискусійні клуби, кінопокази з обговоренням, спільне прослуховування сучасної української музики, творчі та медіапроєкти). Створення учнями українськомовних подкастів, блогів і відеоконтенту. Використання

цифрових технологій та штучного інтелекту для реалізації культурно-освітніх проєктів, віртуальних 3D-турів українськими музеями та інтерактивних мап тощо.

Національно-патріотичне та громадянське виховання в освітньому осередку. Організація сучасних інтерактивних форматів відзначення державних свят України та пам'ятних дат. Ознайомлення з історіями успіху українців у різних сферах діяльності. Обговорення історичних і сучасних подій в Україні, принципів травмочутливого підходу, медіаграмотності та критичного мислення.

МОДУЛЬ 2. Практичний інструментарій викладання предметів українознавчого компонента

Тема 2.1. Особливості реалізації та дидактичного скорочення українознавчого компонента

Особливості організації освітнього процесу в різних типах освітніх осередків: суботніх і недільних школах громадських організацій, міжнародних ліцеях із верифікованими українськими класами, культурно-освітніх хабах при офіційних закордонних представництвах України та міжнародних партнерських організаціях тощо.

Адаптація та модифікація навчальних програм відповідно до умов реалізації українознавчого компонента: алгоритм адаптації модельних навчальних програм, визначення обов'язкового мінімуму змісту, пріоритетних результатів навчання, співвідношення комунікативного та академічного складника, дидактичне скорочення навчального матеріалу з урахуванням вікових особливостей учнів. Загальні засади щодо розподілу навчального навантаження за навчальними предметами (інтегрованими курсами) відповідно до Типової освітньої програми. Особливості розроблення тематично-календарного планування відповідно до модельних та модифікованих (скорочених) навчальних програм.

Реалізація українознавчого компонента з використанням дистанційного навчання. Поєднання синхронних та асинхронних форм навчання, використання моделі «перевернутого класу», надання чітких інструкцій і забезпечення регулярного зворотного зв'язку тощо.

Урахування психоемоційного стану учнів та інтеграція елементів психоемоційної підтримки в освітній процес.

Тема 2.2. Інструментарій викладання предметів мовно-літературної галузі

Особливості організації навчання: визначення пріоритетного змісту навчання, розподіл навчальних годин у межах загальної річної кількості, розроблення тематично-календарного планування та/або навчальної програми на основі обраної модельної навчальної програми чи модифікованої (скороченої) навчальної програми українознавчого компонента.

Компетентнісний, діяльнісний, комунікативний та міжкультурний підходи до навчання української мови та літератури в багатомовному освітньому середовищі.

Розвиток комунікативної та академічної мовленнєвої компетентності. Перехід від побутового до академічного мовлення. Добір мовного матеріалу відповідно до реальних мовних потреб учнів. Проектування контекстуальних і прагматичних завдань для використання української мови в навчальних, життєвих і соціальних ситуаціях. Робота з автентичними текстами різного рівня складності та сучасним українським медіаконтентом.

Інтеграція мовного, літературного, культурного та історичного складників у процесі навчання. Використання автентичних художніх, публіцистичних і медіатекстів для засвоєння мовних закономірностей, розвитку читацької компетентності та формування української культурної ідентичності. Компаративний аналіз культурних явищ і глобальних молодіжних трендів.

Сучасні технології навчання української мови та літератури. Гейміфікація, проєктне навчання, вебквести, рольові ігри, дискусійні формати. Використання цифрових портфоліо, аудіо- й відеоматеріалів, інтерактивних платформ та інших цифрових інструментів для розвитку мовленнєвих умінь, самооцінювання та відстеження індивідуального прогресу.

Оцінювання результатів навчання відповідно до дескрипторів «Я можу» (Can-Do) та загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR). Використання формувального оцінювання для визначення рівня сформованості комунікативних умінь і поступового переходу від оцінювання засвоєння мовних правил до оцінювання здатності ефективно використовувати українську мову в різних ситуаціях спілкування.

Методичні інструменти подолання мовного бар'єру в учнів: створення безпечного мовного середовища, розвиток упевненості в спілкуванні українською мовою, підтримка переходу від пасивного розуміння до активного усного й писемного мовлення.

Тема 2.3. Діяльнісний та проєктний виміри у викладанні громадянської та історичної галузі

Викладання історії України та громадянської освіти через проєктні, дослідницькі та деконструкційні технології. Спростування історичних міфів у мультикультурному середовищі.

Особливості викладання інтегрованого курсу «Історія України й громадянська освіта» / навчальних предметів «Історія України», «Громадянська освіта», «Правознавство» в умовах скорочення навчального матеріалу. Розподіл навчальних годин у межах загальної річної кількості годин у тематично-календарному плані та/або в навчальній програмі, яка

укладена на основі обраної модельної / модифікованої (скороченої) навчальної програми українознавчого компонента.

Історія України як складова частина всесвітньої історії. Україна в системі міжнародних відносин. Державна підтримка української спільноти за кордоном: дипломатичний та консульський захист, система «е-Консул», взаємодія з діаспорою та мігрантами тощо.

Особистісно орієнтований та інтегративний підходи в навчанні історії та громадянської освіти. Діяльнісний підхід під час проведення творчих майстерень, захисту проєктів («Видатні українці, які вплинули на історію», «Україна очима іноземців» тощо) та соціально значущих акцій. Організація практичного моделювання ситуацій з історичного минулого: 3D-моделювання історичних пам'яток, гейміфікація, реконструкції історичних подій. Використання онлайн-платформ для створення подкастів, медіапрезентацій, інтерактивних плакатів з метою формування практичних навичок, необхідних для самореалізації в сучасному інформаційному суспільстві.

Методи роботи з контрверсійними питаннями та історичними джерелами: аналіз першоджерел, деконструкція історичних міфів, метод багатоперспективності, порівняння різних інтерпретацій історичних подій, виявлення і спростування фальсифікацій історичних подій. Викладання чутливих питань історії в мультикультурному середовищі.

Тема 2.4. Практико-орієнтоване викладання географічного складника

Географія України в закордонному контексті: ГІС-технології, порівняльні дослідження, понятійна робота в умовах двомовності.

Методичні особливості викладання навчального предмета «Географія України». Визначення пріоритетного змісту навчання, розподіл навчальних годин у межах загальної річної кількості, розроблення тематично-календарного планування та/або навчальної програми на основі обраної модельної чи модифікованої (скороченої) навчальної програми українознавчого компонента.

Адаптація змісту навчання географії України до закордонного освітнього середовища. Узгодження змісту навчання з освітнім контекстом країни перебування. Аналіз представлення України в навчальних, картографічних і довідкових матеріалах країни перебування. Використання порівняльного аналізу природних, демографічних, економічних та культурно-географічних особливостей України й країни перебування.

Формування географічної грамотності в умовах білінгвізму. Понятійно-термінологічна робота, зіставлення українських та іншомовних назв природних, соціально-економічних і суспільно-географічних об'єктів і явищ, створення двомовних словників і глосаріїв. Порівняльний аналіз сучасних взаємозв'язків України з країною перебування в економічній, соціальній, культурній та екологічній сферах.

Практико орієнтоване навчання географії України. Організація дослідницької та проєктної діяльності, робота з картографічними матеріалами, цифровими картами, геоінформаційними (ГІС) та іншими геоінформаційними ресурсами. Використання польових досліджень, віртуальних екскурсій, співпраця з скаутськими, туристичними, природоохоронними та іншими громадськими організаціями для формування практичних умінь і дослідницьких навичок.

Тема 2.5. Проєктування результатів, формувальне оцінювання та цифрові / ІІІ інструменти

Взаємозв'язок очікуваних результатів навчання, критеріїв та інструментів оцінювання. Формувальне оцінювання як інструмент підтримки навчального прогресу. Створення адаптованих робочих аркушів, використання цифрових ресурсів та ІІІ для підготовки навчальних матеріалів.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Практичне завдання № 1 (після опрацювання теми 1.1. модуля 1).

Тема. Експрес-діагностика освітньої ситуації учнів за кордоном та визначення правових викликів.

Мета: сформувати вміння виявляти й систематизувати основні нормативні та організаційні виклики (наприклад, подвійне навантаження, різниця в навчальних програмах, перезарахування оцінок), з якими стикаються учні за кордоном.

Завдання: створіть інтерактивну «карту викликів» для вашого класу / групи за кордоном.

Для цього сформулюйте 1 нормативно-правове запитання, яке найчастіше виникає в батьків чи учнів щодо вивчення українознавчого компонента (наприклад, щодо перезарахування балів, графіка навчання чи підсумкового оцінювання), та дайте на нього стислу орієнтовну відповідь-роз'яснення (2–3 речення).

Формат виконання: додавання однієї текстової картки на спільну онлайн-дошку (Padlet / Miro) або відповідь у текстовому полі обсягом до 0,5–1 сторінки.

2. Практичне завдання № 2 (після опрацювання теми 1.2. модуля 1).

Тема. Моделювання інструменту подолання мовної інтерференції.

Мета: відпрацювати прийоми візуальної та методичної підтримки (scaffolding) учнів за кордоном для запобігання міжмовній інтерференції.

Завдання: створіть 1 візуальну картку-підказку для онлайн-уроку, яка допомагає учням зрозуміти відмінність та правильно вживати 2–3 українські слова замість поширених кальок з мови країни перебування.

Формат виконання: 1 слайд Canva / Google презентації.

3. Практичне завдання № 3 (після опрацювання теми 1.3. модуля 1).

Тема. Проектування інтерактивної вправи для неформального мовного спілкування.

Мета: відпрацювати вміння добирати та розробляти миттєві дистанційні формати залучення учнів та батьків за кордоном до українськомовного середовища.

Завдання: запропонуйте одну коротку інтерактивну «хвилинку українознавства» (наприклад, вікторина в Kahoot / Mentimeter, гра «Вгадай символ за емодзі» або челендж у спільному чаті), яка стимулює неформальну комунікацію.

Формат виконання: документ MS Word або PDF (обсяг до 1–2 сторінок).

4. Практичне завдання № 4 (після опрацювання теми 1.4. модуля 1).

Тема. Трансформація академічної теми в життєву навичку.

Мета: опанувати прийоми переорієнтації теоретичного змісту українознавчого предмета на формування практичних компетентностей та підтримку ідентичності.

Завдання: оберіть 1 академічну тему з вашого предмета (наприклад, «Географічне положення України» або «Складні речення») і переформулюйте її в **навичку для життя за кордоном** (наприклад, «Як репрезентувати свою країну іноземним друзям»).

Формат виконання: документ MS Word або PDF (обсяг 1–2 сторінки).

5. Практичне завдання № 5 (після опрацювання теми 2.1. модуля 2).

Тема. Дидактичне скорочення та розподіл навчального матеріалу.

Мета: сформулювати вміння оптимізувати зміст навчальних програм відповідно до обмеженої кількості годин скороченого курсу.

Завдання: адаптуйте будь-яку розширену тему українознавчого компонента для 1 дистанційного заняття (45 хв).

Визначте:

1) ядро змісту для синхронного онлайн-уроку (70%);

2) матеріал для самостійного асинхронного ознайомлення (30%).

Формат виконання: структурований план-схема (обсяг 3–4 пункти).

6. Практичне завдання № 6 (після опрацювання теми 2.2. модуля 2).

Тема. Конструювання завдань до автентичного медіатексту.

Мета: відпрацювати навички добору сучасних текстових джерел та конструювання комунікативних запитань для дистанційного навчання

Завдання: доберіть короткий сучасний текст (пост у соцмережі, фрагмент інтерв'ю чи цитату до 4 речень) та складіть до нього **2 запитання:**

одне на розуміння змісту, друге – на власну рефлексію учня щодо його досвіду за кордоном.

Формат виконання: документ MS Word або PDF (обсяг 1–2 сторінки).

7. Практичне завдання № 7 (після опрацювання теми 2.3. модуля 2).

Тема. Розробка паспорта дистанційного мікропроєкту.

Мета: опанувати алгоритм швидкого проєктування дослідницької діяльності учнів із використанням цифрових інструментів.

Завдання: складіть спрощений паспорт мініпроєкту з історії / громадянської освіти на тему «Українські сліди в моєму місті перебування» (або «Видатні українці у світі»), вказавши: тему, проблемне запитання та очікуваний цифровий результат (наприклад, фотоколаж, слайд чи запис аудіо).

Формат виконання: документ MS Word або PDF (обсяг 1–2 сторінки).

8. Практичне завдання № 8 (після опрацювання теми 2.4. модуля 2).

Тема. Моделювання вправи на основі цифрових карт.

Мета: опанувати навички використовувати інтерактивні картографічні сервіси для порівняльного аналізу географічних об'єктів у дистанційній формі.

Завдання: доберіть 1 онлайн-інструмент (Google Earth, Google Maps тощо) та розробіть коротку вправу з 3 послідовних кроків, у якій учні порівнюють географічну особливість України та країни свого тимчасового проживання.

Формат виконання: покрокова інструкція (документ MS Word або PDF (обсяг до 1–2 сторінок)).

9. Практичне завдання № 9 (після опрацювання теми 2.5. модуля 2).

Тема. Промпт-інжиніринг для генерації адаптованих навчальних матеріалів за допомогою ШІ.

Мета: опанувати навички швидкого створення диференційованих завдань та формувальних тестів через інструменти штучного інтелекту.

Завдання: складіть та протестуйте промпт (запит) для ChatGPT / Copilot / Claude щодо генерації 3 запитань формувального оцінювання або адаптованого робочого аркуша з вашого предмета. Наведіть згенерований текст та напишіть 1 речення з оцінкою його практичної придатності.

Формат виконання: копія промпту + отриманий результат від ШІ + коротка оцінка (документ MS Word або PDF (обсяг до 1–2 сторінок)).

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

Модуль 1. Організаційно-методичні та підхідні засади навчання українських дітей за кордоном

1. Які організаційно-правові бар'єри (зокрема проблеми перезарахування оцінок та різниця в навчальних програмах) є найбільш критичними для учнів за кордоном і як учитель може методично підтримати дитину в подоланні цього подвійного навантаження?

2. Як викладач українознавчого компонента може адаптувати сучасні освітні підходи НУШ для роботи в дистанційному форматі, зважаючи на обмежену кількість часових ресурсів та специфіку перебування дітей у багатомовному середовищі?

3. Як нормативно-правові виклики впливають на мотивацію учнів за кордоном і які методичні кроки допоможуть педагогу зберегти їхній інтерес до навчання?

4. Які інструменти педагогічної підтримки (*scaffolding*) є найефективнішими для подолання міжмовної інтерференції та збереження української мовної ідентичності в умовах іншомовного середовища?

5. У який спосіб учитель може спроектувати безпечне мовно-культурне середовище для учнів за кордоном, щоб воно сприяло не лише академічним успіхам, а й психоемоційній підтримці та інклюзивності?

Модуль 2. Практичний інструментарій викладання предметів українознавчого компонента

1. У чому полягають основні дидактичні ризики скорочення українознавчого компонента та як педагогу правильно визначити «ядро» навчального матеріалу без втрати якості знань?

2. Як використання автентичних медіатекстів та цифрових інструментів у мовно-літературній галузі змінює роль учителя з «передавача знань» на модератора комунікації?

3. Як за допомогою методів проєктного навчання та ГІС-технологій (інтерактивних карт) перетворити вивчення історії та географії України на інструмент міжкультурного порівняння та особистісної рефлексії учня?

4. Які переваги та підводні камені має інтеграція інструментів штучного інтелекту (промпт-інжинірингу) в процес підготовки формульованого оцінювання та диференційованих завдань?

5. Як змінити підходи до формульованого оцінювання в умовах дистанційного навчання, щоб оцінка слугувала інструментом саморозвитку та мотивації, а не чинником стресу для дитини за кордоном?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про внесення змін до Типової освітньої програми для навчання дітей, які виїхали з України внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації і здобувають освіту одночасно в закладах освіти країни перебування та України: наказ МОН від 07.08.2025 No 1119. URL: <https://mon.gov.ua>

2. Про внесення змін у методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: наказ МОН від 13.06.2024 No 836. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-u-metodychni-rekomendatsii-shchodo-okremykh-pytan-zdobuttia-osvity-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-v-umovakh-voiennoho-stanu-v-ukraini-2> .

3. Про затвердження Порядку визнання на рівнях повної загальної середньої освіти результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном: постанова КМУ від 23.06.2025 No 734. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/734-2025-%D0%BF#Text> .

4. Про затвердження Рекомендацій щодо використання модифікованих програм з української мови, української літератури, історії України, географії для закладів загальної середньої освіти: наказ МОН від 16.05.2024 No 701. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/nakaz-%E2%84%96-701-vid-16.05.2024.pdf> .

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 No 2145-VIII. URL: [rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-18) 6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 No 463- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> .

Основна література

1. Навчальний КОНТЕНТ для програм українознавчого КОМНОНеНта. Матеріали МОН. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/shkola-oflain/navchalnyi-kontent-dlia-ukrainoznavchoho-komponentu> .

2. Про поширення методичних рекомендацій серед суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном: лист МОН від 21.07.2026 No 1/15803-26. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-poshyrennia-metodychnykh-rekomendatsii-sered-subiektiv-osvitnoi-diialnosti-rozmishchenykh-zakordonom?v=6a60d5846bd89> .

3. Освітні можливості дітей за кордоном. URL: <https://mon.gov.ua/ukrainskym-hromadianam-zakordonom/zahalna-serednia-osvita-ukrainskym-hromadianam-zakordonom/osvitni-mozhlyvosti-dlia-ditei-za-kordonom> .

4. Українознавчий компонент : інструктивно-методичні рекомендації МОН. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/shkola-oflain/ukrainoznavchyi-komponent>.

Додаткова література

1. Навчально-методичні матеріали для вчителів із предметів українознавчого компонента. УІПО. URL: <https://lms.e-school.net.ua/course/category/navchalno-metodichni-materiali-dlya-vchiteliv-iz-predmetiv-ukrayinoznachogo-komponenta/>.

2. Освітня платформа для дистанційного та змішаного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» (ВШО). URL: <https://lms.e-school.net.ua/>.

3. Українська освіта для дітей за кордоном. URL: <https://ukrainian.studies.mon.gov.ua/>.